

EVCİL HAYVAN SAHİBİ OLAN VE OLMAYAN BİREYLERİN EVCİL HAYVANLARA BAĞLANMA, AİLE İKLİMİ VE AİLE AİDİYETİNİN İNCELENMESİ*

EXAMINATION OF PET ATTACHMENT, FAMILY CLIMATE AND FAMILY BELONGING OF INDIVIDUALS WITH AND WITHOUT PETS

Gamze AKBOĞA,

Aile Eğitimi ve Danışmanlığı, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir
Türkiye; e-mail: akbogamze@gmail.com
ORCID ID:0000-0002-9781-5892

Hatice Zekavet KABASAKAL,

Prof.Dr., Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Buca Eğitim Fakültesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Türkiye; zekavet.kabasakal@deu.edu.tr
ORCID ID: 0000-0002-3450-1060

Özet

Evcil hayvanların insan yaşamındaki yerinin artması evcil hayvanların aile yaşantısına olan etkisinin değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu araştırmanın amacı, evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvanlara bağlanma, aile iklimi ve aile aidiyeti düzeyleri arasındaki ilişkiyi ve evcil hayvan sahibi olan-olmayan bireylerin aile iklimi ile aile aidiyeti düzeyleri arasındaki farklılaşmayı incelemektir. Araştırma örneklemini, evcil hayvan sahibi olan ve olmayan 405 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada, evcil hayvanı olan kişilere Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği ve evcil hayvanlara ilişkin bilgi içeren Kişisel Bilgi Formundaki bölüm uygulanmıştır. Araştırmaya katılan tüm katılımcılara ise Aile İklimi ve Aile Aidiyeti Ölçeği uygulanmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Veriler Pearson korelasyon analizi, bağımsız örneklem T-testi ve tek yönlü ANOVA kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; evcil hayvana bağlanma, aile iklimi ve aile aidiyeti düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Bireylerin evcil hayvan sahibi olma değişkenine göre algıladıkları aile atmosferi ve aile bağlılıklarının farklılık göstermediği sonucuna varılmaktadır. Evcil hayvanı olan ve olmayan katılımcıların aile iklimi ve aile aidiyeti düzeyi arasında anlamlı farklılık saptanmamış olup aile iklimi ve aile aidiyeti düzeyleri arasında yüksek düzeyde korelasyon ($r=.71$) saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evcil Hayvan, Aile İklimi, Aile Aidiyeti.

Abstract

The increasing place of pets in human life requires evaluation of the impact of pets on family life. The purpose of this study is to examine the relationship between the attachment to pets, family climate and belonging levels who own pets and the difference between the family climate and belonging levels who own and non-pet owner. The research sample consists of 405 people who own and non-pet owner. In the study, Lexington Pet Attachment Scale and the section in the Personal Information Form containing information about pets were applied to those pet owners. Family Climate Scale, Family Belonging Scale were applied to all participants. SPSS 22.0 program was used to analyze the data. Data were analyzed using Pearson correlation analysis, independent samples T-test, one-way ANOVA. According to the research results, no significant relationship was found between attachment to pets, family climate and family belonging levels. It is concluded that the family atmosphere and commitment perceived by individuals do not differ according to the variable of owning pet. No significant difference was found between the family climate and belonging levels of participants with and without pets, also a high level correlation ($r=.71$) was found between the family climate and belonging levels.

Keywords: Pet, Family Climate, Family Belonging.

* Bu çalışma, Hatice Zekavet KABASAKAL danışmanlığında 24.06.2024 tarihinde tamamlanan “Evcil Hayvan Sahibi Olan ve Olmayan Bireylerin Evcil Hayvanlara Bağlanma, Aile İklimi ve Aile Aidiyetinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır. (Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir, Türkiye, 2024).

Giriş

Evcil hayvanların aile yaşamına dahil olması uzun bir geçmişe sahiptir. Ev ortamına uyum sağlayabilen evcil hayvanlar ile insanlar arasındaki etkileşim devam ederek güçlenmektedir (Kaya ve Bektaş, 2019). Türkiye’de 2022 yılında evcil hayvan sayısı 1 milyon 584 bin (Canlı, 2023); FEDIAF’a göre Avrupa’da bu sayı 2022 yılında 91 milyon’dur. Ev ortamına en çok uyum sağlayan ve en yaygın olan evcil hayvanlar kediler ve köpeklerdir. Çetin (2017), kedi ve köpeklerin yüz ifadeleri ve davranışları aracılığıyla duygularını yansıtarak sosyal davranışlarda bulunabilmeleri sayesinde insanlar ve evcil hayvanlar arasındaki etkileşimi arttırdığını ifade etmektedir. Evcil hayvanların insan yaşamındaki rolleri ise farklılık göstermektedir (Gökkaya, 2019). Örneğin; evcil hayvanlar yakın arkadaş, bir aile üyesi olarak görülebilmektedir (Albert ve Bulcroft, 1988; Cohen, 2002; Hurley, 1982).

Bağlanma örüntüleri yaşam süresince sadece bakım veren kişiye karşı oluşmamakta, bakım veren dışındaki ikincil kişi ya da canlılara karşı da oluşmaktadır (Bowlby, 1969). Bağlanma davranışı, diğer canlılarla kurulan etkileşimlerin doğal sonucu olarak ortaya çıkabilmektedir (Kwong, 2008). Birçok araştırmacı, evcil hayvanları ve insanlar arasında kurulan güçlü ve sıcak ilişkiler sayesinde evcil hayvanların bir bağlanma figürü olabileceğini savunmaktadır (Voith, 1985; Rynearson, 1978; Sable, 1995; 2012). Kurdek (2008), köpek sahibi olan insanların köpekleri ile kurdukları bağlanmanın yüksek düzeyde olduğunu ve bunun kişilerin aile üyeleri ile kurdukları bağlanma örüntüleri ile benzer olabileceğini vurgulamaktadır.

Aile sistemi, aile üyelerinin oluşturduğu ve üyelerin edindiği rollere göre alt sistemlere ayrılabilen bir yapıdır (MaviliAktaş, 2004; Gladding, 2012; Gönül vd., 2018; Yeşilkayalı ve Ofluoğlu, 2018). Evcil hayvanların aile sistemine dahil olması ise onu ailenin bir alt sistemi haline getirmektedir. Hurley (1982), evcil hayvanların aile ağacına dahil edilebileceğini savunmaktadır. Bu sayede, evcil hayvanların aile süreçlerine etkileri ele alınabilecektir. Evcil hayvanların aile yapısını olumlu yönde etkileyebileceği, aile üyeleri arasındaki ilişki ve iletişimi güçlendireceği bu sayede aile işlevselliğinin daha sağlıklı olabileceği belirtilmektedir (Leow, 2018).

Aile iklimi, ailenin genel psikolojik atmosferi olarak tanımlanmaktadır (Gönül vd., 2018). Aile iklimi, ailenin işlevsel yapısını, bilişsel uyumunu ve kuşaklarası otoritenin algılanma biçimi olarak ele alınmaktadır (Björnberg ve Nicholson, 2007; Gönül vd., 2018). Aile içi işlevsellik; sağlıklı aile içi iletişimi, aile üyeleri arasındaki ilişkinin güçlü, kriz

anlarındaki problem çözme ve üyelerin birbirlerine desteği ile uyumlu bir yapıdadır (Gönül vd., 2018; Daldaban, 2021).

Ait olma duygusu, psikolojik doyum sağlanan doğal olarak ortaya çıkan bir dürtü olarak ele alınmaktadır (Baumeister ve Leary, 1995). Aile ortamında gelişen aidiyet duygusu, aile üyelerine, aile yapısına ve ailenin oluşturduğu sosyal çevreye karşı gelişmektedir. Mueller ve Haines (2012), aile aidiyetinin olumlu olarak algılanması bireylerde olumlu bir benlik yapısına sahip olmasında etkili olduğunu belirtmektedir.

Bu bağlamda, evcil hayvan sahibi olmanın bireylerin algıladıkları aile iklimi ve aidiyeti düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi olup olmadığını ortaya koymak ve evcil hayvana bağlanma düzeyi, aile iklimi ve aidiyetinin ilişkisinin belirlemek bu araştırmanın temel problemidir.

Araştırmanın alt problem cümleleri ise şu şekildedir:

- 1- Evcil hayvanı olan ve olmayan bireylerin aile iklimi ve aile aidiyeti düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
- 2- Evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvanlarına bağlanma düzeyleri ile evcil hayvanlarının sayısı, evcil hayvanları ile yaşanan süre, evcil hayvanları ile gün içerisinde geçirdikleri zaman arasında anlamlı ilişki var mıdır?
- 3- Evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvanlarına bağlanma düzeyleri evcil hayvanlarının türüne göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvanlara bağlanma, aile iklimi ve aile aidiyeti arasındaki ilişkiyi incelenmesi doğrultusunda nicel araştırma deseni olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel model, iki ya da daha fazla değişkenin aralarındaki ilişkiyi ölçmektedir (Tuncer, 2020, s. 221-223).

Araştırmanın Örneklemi

Araştırma örneklemini, Türkiye’de yaşayan 18-65 yaş arasındaki evcil hayvanı olan ve olmayan kişiler oluşturmaktadır. Araştırmamıza, 196 evcil hayvanı olan ve 209 evcil hayvanı olmayan toplam 405 kişi katılım sağlamıştır. Katılımcılara ilişkin demografik veriler ise Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1

Evcil hayvan sahibi olan ve olmayan katılımcıların sosyodemografik özelliklerine ilişkin sıklık ve yüzdelik değerleri

Değişken	Olan		Olmayan		Toplam	
	N	%	n	%	n	%
Cinsiyet						
Kadın	148	75,5	134	64,1	282	69,6
Erkek	48	24,4	75	35,8	123	30,3
Yaş						
18-24	32	16,3	53	25,3	85	21,0
25-34	108	55,1	116	55,5	224	55,3
35-44	38	19,3	26	12,4	64	15,8
45+	18	9,1	14	6,6	32	7,9
Medeni durum						
Evli	64	32,8	87	41,6	151	37,3
Bekar	130	66,3	121	57,8	251	62
Diğer	2	1,02	1	0,4	3	0,7
Eğitim durumu						
İlköğretim	3	1,5	4	1,9	7	1,7
Lise	23	11,7	31	14,8	54	13,3
Ön Lisans	9	4,5	13	6,2	22	5,4
Lisans	116	59,1	124	59,3	240	59,3
Doktora	8	4,08	3	1,4	11	2,7
Evcil hayvan türü						
Kedi	-	-	115	58,7	115	58,7
Köpek	-	-	18	9,2	18	9,2
Kuş	-	-	24	12,2	24	12,2
Kedi-Köpek	-	-	18	9,2	18	9,2
Kedi-Kuş	-	-	3	1,5	3	1,5
Köpek-Kuş	-	-	6	3,1	6	3,1
KediKöpekKuş	-	-	9	4,6	9	4,6
Diğer	-	-	6	3,1	6	3,1
Evcil hayvan sayısı						
1	-	-	103	53,1	103	53,1
2	-	-	50	25,8	50	25,8
3 ve üzeri	-	-	43	21,1	43	21,1
Evcil hayvan ile yaşanan süre						
1-3 yıl	-	-	87	44,4	87	44,4
3-5 yıl	-	-	39	19,9	39	19,9
5 ve üzeri yıl	-	-	70	35,7	70	35,7
Evcil hayvan ile gün içerisinde geçirilen süre						
1-3 saat	-	-	53	27,0	53	27,0
3-5 saat	-	-	33	16,9	33	16,9
5 saat ve üzeri	-	-	110	51,1	110	51,1

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmamıza katılan, kadın katılımcıların sayısı 282 (%68,6) iken erkek katılımcıların toplam sayısı 123 (%30,3)’tür. Evcil hayvan sahibi olan katılımcıların 148 (%75,5) kadın, 48 (%24,4) erkek; evcil hayvan sahibi olmayan katılımcıların ise 134 (%64,1) kadın, 75 (%35,8) erkek katılımcıdan oluşmaktadır. Sadece evcil hayvan sahibi olan katılımcıların oluşturduğu örneklem üzerinden yapılan analizde, sahip olunan evcil hayvan türü 115 (%58,7) kişi sadece kedisi; 18 (%9,1) kişi sadece köpeği; 24 (%12,2) kişi kuşu; 18 (%9,2) kişi hem kedi hem köpeği olduğu belirtmiştir. Kedi ve köpeklerin ev içerisinde diğer türlere oranla daha fazla olduğu analizi literatürdeki istatistiklerle uyumlu olduğunu göstermektedir.

İşlem

Katılımcılar, Google Form aracılığıyla veri toplama araçlarına erişmiştir. Veri toplama araçları aracılığıyla ölçülmek istenen değişkenler ilgili ölçekler aracılığıyla gönüllü katılım sağlayan katılımcılar tarafından doldurulmuştur.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi için SPSS 22 programı kullanılmıştır. Değişkenlerin normallik varsayımının incelenmesi ise çarpıklık ve basıklık katsayıları yoluyla gerçekleştirilmiştir. Tabachnik ve Fidell (2020), +1,5 ve -1,5 aralığında olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin değişkenlerin normallik varsayımını karşıladığını belirtmektedir. Yapılan analiz sonucunda +1,5 ve -1,5 aralığında yer alan basıklık ve çarpıklık değerlerinin aralığındadır. Verilerin analizi normallik varsayımı karşılandığı kabul edilerek yapılmıştır. Ölçekler arasındaki ilişkiyi incelemek için pearson korelasyon analizi kullanmıştır. Ölçeklerin demografik değişkenler açısından farklılığı bağımsız örneklem t-testi ile tek yönlü Anova analizi kullanılmıştır. Katılımcıların aile iklimi ve aile aidiyeti düzeylerinin farklılığını belirlemek için bağımsız örneklem t-testi kullanılarak analiz yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Katılımcılara öncelikle “Bilgilendirilmiş Onam Formu” sunulmuştur. Evcil hayvan sahibi olan ve olmayan katılımcılara ortak olarak “Kişisel Bilgi Formu” sunularak ardından evcil hayvanı olma sorulmuş ve evcil hayvanı olan bireylere özgü soru maddeleri eklenerek çalışma uygulanmıştır. Evcil hayvanı olan katılımcılara “Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma

Ölçeği” uygulanmıştır. Evcil hayvanı olan ve olmayan tüm katılımcılara ise “Aile İklimi Ölçeği” ardından “Aile Aidiyeti Ölçeği” uygulanmıştır.

Kişisel bilgi formu.

Katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim düzeyi, medeni durum, evcil hayvan sahibi olma durumları ile ilgili demografik bilgileri içeren formdur. Evcil hayvanı olanlar için hazırlanan sorular, evcil hayvanların türü, evcil hayvan sayısı, evcil hayvanı ile yaşam süresi, bir gün içerisinde evcil hayvan ile geçirilen süre ile ilgili bilgileri içermektedir.

Lexington evcil hayvanlara bağlanma ölçeği.

Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma ölçeği Johson vd. (1992), tarafından evcil hayvanı olan kişilerin hayvanları ile kurduğu bağlanmayı incelemek için geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa değeri *tüm ölçek* $\alpha = .93$; *genel bağlanma* alt boyutu $\alpha = .90$; *insan yerine koyma* alt boyutu $\alpha = .85$ ve *hayvan hakları* alt boyutu $\alpha = .80$ 'dir (Karameşe, 2014). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Karameşe (2014) tarafından uyarlanmıştır. Karameşe (2014), tarafından uyarlanan ölçeğin alfa katsayısı $\alpha = .91$ iken, alt boyutlar için genel bağlanma $\alpha = .86$; insan yerine koyma $\alpha = .78$ ve hayvan hakları $\alpha = .70$ 'dir. Ölçek “genel bağlanma”, “hayvan hakları” ve “insan yerine koyma” alt boyutlarından oluşmaktadır. Dörtlü Likert tipi uygulanan ölçekte katılımcılar her bir madde için “Tamamen katılmıyorum (0), biraz katılmıyorum (1), biraz katılıyorum (2), tamamen katılıyorum (3)” seçeneğini işaretleyerek her madde için 0 ile 3 arasında puan almaktadır. Ölçekten alınan toplam puanın artması evcil hayvana bağlanmanın arttığını göstermektedir (Karameşe, 2014).

Aile iklimi ölçeği.

Björnberg ve Nicholson (2007), tarafından “Family Climate Scale” olarak orijinal ölçek geliştirilmiştir. Ölçeğin asıl geliştirilme amacı aile şirketlerinin psikolojik atmosferini ölçmektir (Gönül vd., 2018). Orijinal ölçeğin maddeleri ve alt boyutları iş ortamı ile ilgili konuları ele almamış, ailesel süreçler değerlendirilmiştir. Orijinal ölçek altı alt boyut ve 48 maddeden oluşmaktadır. Orijinal ölçeğin alt boyut geçerlik güvenirlik katsayıları; *açık iletişim* $\alpha = .85$, *kuşaklar-arası otorite* $\alpha = .75$, *kuşaklar-arası ilgi* $\alpha = .81$, *bilişsel uyum* $\alpha = .89$, *duygusal uyum* $\alpha = .89$ ve *uyumluluk* $\alpha = .86$ olarak belirtilmektedir (Gönül vd., 2018). Ölçeğin Türkçe uyarlaması ise Gönül vd. (2018) tarafından geliştirilmiştir. Türkçe’ye uyarlanarak madde ve alt boyutlar üzerinde geçerlik güvenirliği oluşturulan ölçek, toplam 34 madde ve üç alt boyuttan oluşmaktadır. Bu alt boyutlar; “Aile İçi İlişkisellik”, “Kuşaklar Arası Otorite”, “Bilişsel Uyum” olarak belirtilmektedir. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık güvenirlik

katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Alt ölçeklerin iç tutarlık güvenilirlik katsayıları ise, “Aile İçi İlişkisel” $\alpha = .95$; “Kuşaklar Arası Otorite” $\alpha = .87$; “Bilişsel Uyum” $\alpha = .87$ ’dir. Beşli likert tipinden değerlendirilen ölçek üzerinden, “Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5)” seçenekleri seçilerek 34-170 arası puan alınacaktır. Katılımcıların ölçekten alabilecekleri puan 34-170 arasındadır. Puanlar aile iklimi düzeyleri ile doğru orantılıdır.

Aile aidiyeti ölçeği.

Mavili vd. (2014), tarafından aile aidiyeti düzeyini belirleyen 17 madde ve iki alt boyuttan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Bu alt boyutlar; “Kendilik Aidiyeti” ve “Aile Aidiyeti” olarak belirtilmektedir. Ölçeğin tümünü kapsayan Cronbach alfa katsayısı .94, *kendilik aidiyeti* alt boyutu $\alpha = .93$, *aile aidiyeti* alt boyutu $\alpha = .82$ ’dir. Beşli likert tipine sahip ölçekte kişilerin seçebileceği seçenekler “Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Kesinlikle katılıyorum (5)” olarak belirtilmektedir. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 85’tir. 17 maddeden oluşan aile aidiyeti ölçeği maddelerinin toplam puanları aile aidiyeti düzeyini vermektedir.

Bulgular

Araştırma değişkenlerine ait betimsel istatistikler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2

Değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler

Değişken	n	$\bar{x}$	Medyan	Ss	Min	Max
Aile içi ilişkisel	405	84,63	86	13,62	27	105
Kuşaklararası otorite	405	18,57	18	4,53	7	33
Bilişsel uyum	405	19,29	20	4,43	6	30
Kendilik aidiyeti	405	50,17	50	7,46	28	60
Aile aidiyeti	405	17,77	18	3,21	9	25
İnsan yerine koyma	196	14,76	16	4,90	0	21

Hayvan hakları	196	13,02	14	2,71	0	15
Genel bağlanma	196	26,84	29	6,39	3	3,33

Evcil Hayvan Sahibi Olan ve Olmayanların Aile İklimi ve Aile Aidiyeti Düzeyleri Arasındaki Farklılığın İncelenmesine Yönelik Analiz Bulguları

Tablo 3

Aile iklim ve aile aidiyeti evcil hayvanı olan ve olmayan t-testi

	Evet			Hayır			Df	T	P	Cohen's d
	N	$\bar{x}$	Ss.	n	$\bar{x}$	Ss.				
Aile iklim düzeyi	196	122.01	16.63	209	122.97	15.53	403	-0.598	0.550	0.05
Aile aidiyet düzeyi	196	68.05	11.56	209	67.84	8.31	403	0.210	0.834	0.02

118

Evcil hayvanı olan ve olmayan bireylerin aile iklimi ve aile aidiyeti düzeylerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını belirlemek için *bağımsız örneklem için t –testi* yapılmıştır. *Bağımsız örneklem için t –testi* sonucuna göre gruplar arasında aile iklim düzeyleri açısından anlamlı fark bulunamamıştır ($t_{(403)}=-0.597$, $p > .05$). *Bağımsız örneklem için t –testi* sonucuna göre gruplar arasında aile aidiyeti düzeyleri açısından anlamlı farklılaşma gözlemlenmemiştir ($t_{(403)} = 0.208$, $p > .05$).

Evcil Hayvan Sahibi Olanların Evcil Hayvanlara Bağlanma, Aile İklimi ve Aile Aidiyeti Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesine Yönelik Analiz Bulguları

Tablo 4

Değişkenler korelasyon analizi

	Aile iklimi Düzeyleri	Aile aidiyeti düzeyleri	Bağlanma düzeyleri
Aile iklim düzeyleri	1	0.71***	0.75

Aile düzeyleri	aidiyet	1	0.67
Bağlanma düzeyleri			1

*** $p < .001$ düzeyinde anlamlılık göstermektedir.

Evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvanlara bağlanma, aile aidiyeti ve aile iklimi arasında bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek için *pearson korelasyon analizi* yapılmıştır. *Korelasyon analizi* sonucuna göre aile iklim ve aile aidiyet düzeyi arasında pozitif yönde yüksek düzeyde istatistiksel olarak anlamlı ilişki vardır ($r = .71$, $p < .001$). Aile iklim düzeyi ve evcil hayvana bağlanma düzeyi arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır ($r = .75$, $p > .05$). Aile aidiyet düzeyi ve evcil hayvana bağlanma düzeyi arasında anlamlı ilişki gözlemlenmemiştir ($r = .67$, $p > .05$).

Evcil Hayvan Sahibi Olanların Evcil Hayvanlarına Bağlanma Düzeylerinin Evcil Hayvanlarına Yönelik Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 5

Bağlanma düzeyleri korelasyon analizi

119

	Bağlanma düzeyi	Evcil hayvan sayısı	Evcil hayvan türü	Yaşadıkları süre	Geçirilen süre
Bağlanma düzeyi	1	-0.13	-0.05	0.15*	0.35***
Evcil hayvan sayısı		1	-0.11	-0.11	0.05
Evcil hayvan türü			1	.21*	-0.15*
Yaşadıkları süre				1	0.22***
Geçirilen süre					1

* $p < .05$, *** $p < .001$ düzeyinde anlamlılık göstermektedir.

Evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvanlarına bağlanma düzeyi, evcil hayvanlarının sayısı, evcil hayvanları ile yaşadıkları süre, evcil hayvanları ile gün içerisinde geçirdikleri zaman arasında bir ilişki olup olmadığını belirleyebilmek için *pearson korelasyon analizi* yapılmıştır. *Korelasyon analizi* sonucuna göre bağlanma düzeyi ve evcil hayvan ile yaşadıkları süre değişkeni arasında pozitif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki saptanmıştır ($r = .15$, $p < .05$). Bağlanma düzeyi ve evcil hayvan ile gün içinde geçirilen süre arasında pozitif

yönde anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir ($r = .35$, $p < .001$). Bağlanma düzeyi ve evcil hayvan sayısı arasında istatistiksel olarak ilişki bulunmamıştır ($r = -.13$, $p > .05$).

Tablo 6

Evcil hayvan sahibi bağlanma düzeyleri ve evcil hayvan türleri

	N	$\bar{x}$	Ss.	P	df1	df2	F
Kedi	115	56	10.52				
Köpek	18	58.33	8.53				
Kuş	24	45.70	16.94				
Kedi-Köpek	18	58.50	11.79	0.001	7	188	4.448
Kedi-Kuş	3	53.66	18.82				
Köpek-Kuş	6	58.00	10.23				
Kedi-Köpek-Kuş	9	52.33	20.01				
Diğer	3	29.33	19.03				

Evcil hayvanı olan bireylerin evcil hayvan türleri açısından bağlanma düzeyi açısından farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için *tek yönlü anova analizi* yapılmıştır. *Tek yönlü anova analizi* sonucuna göre, evcil hayvan sahibi bireylerin evcil hayvan türleri açısından bireylerin bağlanma düzeyleri istatistiksel olarak farklılık göstermektedir. ($F_{(7,188)} = 4.448$ $p < .001$). Gruplar arasındaki farklılığı belirlemek için *Post- Hoc* testlerinden *Tukey testi* yapılmıştır. *Tukey testi* sonucuna göre, kedi sahibi olan bireylerin bağlanma düzeyi ortalama puanının($\bar{x} = 56$, Ss. = 10.52) kuş sahibi olan bireylerin bağlanma düzeyi ortalama puanına($\bar{x} = 45.70$, Ss. = 8.53) göre farklılaşmaktadır ($p < .05$). Köpek sahibi bireylerin bağlanma düzeyi ortalama puanının($\bar{x} = 58.33$, Ss. = 8.53) kedi sahibi bireylerin bağlanma düzeyi ortalama puanına ($\bar{x} = 56$, Ss. = 10.52) göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır ($p < .05$).

Tartışma

Araştırmanın temel sorusu olan evcil hayvanlara bağlanma, aile iklimi ve aile aidiyeti arasında ilişkinin değerlendirmesinde ilişki bulunmamıştır. Evcil hayvan sahibi bireylerin evcil hayvanlarına bağlanma düzeyleri ($\bar{X} = 39,86$) ölçekten alınacak puan ortalamasının üstündedir. İnsanlar etkileşim halinde oldukları ve olumlu ilişkiler geliştirdikleri canlılarla bağlılık geliştirmektedir (Bowlby, 1969). Evcil hayvanlarla kurulan bağlanmanın insanların psikolojik iyi oluş halini arttırdığı ve psikolojik sağlatımlarını güçlendirdiği (Aktürk, 2020; Güngörmüş, 2021; Palaz, 2021) temellerine dayanarak bireylerin aile iklimi ve aidiyet duygusu ile ilişkili olacağı varsayılmıştır. Aile sisteminde, aile üyelerinin sağladığı sağlıklı etkileşim bireylerin iyi oluş halinden etkileneceği ve aile sistemi olumlu bir atmosferde algılanması kuvvetle muhtemeldir. İlgili değişkenler arasında ilişkinin olmaması insanların

evcil hayvanlarıyla kurdukları ilişkinin, aile değerlendirmelerinde doğrudan etkisinin olmaması ile açıklanabilir. İnsanlar doğdukları andan itibaren bulundukları aile ile ilgili değerlendirmelere sahiptirler. Bu durumda evcil hayvanın aileye dahil olma süresi, aile sistemine katılımından itibaren olan etkilerinin değerlendirilmesi gerekebilir. Evcil hayvanla kurulan bağlanmanın ona bakım sağlama, vakit geçirme gibi durumlarla kurulan etkileşimle sağlandığı düşünüldüğünde bu durumun aileye ilişkin değerlendirmelere etki etmediği söylenebilir. Evcil hayvanlarla kurulan ilişki ve etkileşim insanların yönettiği bir süreç sonucunda oluşmaktadır. Aidiyet ise kişilerin karşılıklı ihtiyaçlarının ve sosyal destek mekanizmalarından duyulan beklentinin karşılanması ile oluşmaktadır. Aile aidiyeti, aile üyeleri arasındaki dinamik yapının doğurduğu bir süreçtir. Dolayısıyla, insanların evcil hayvanlarına tek taraflı bakım sağlama, etkileşimi sürdürme süreciyle ailelerine karşı oluşturdıkları aidiyet sürecinin bu noktada farklılaştığı düşünülebilir.

Mevcut araştırmada, evcil hayvanı olan ve olmayan bireylerin aile iklimi ve aile aidiyeti arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Katılımcıların aile iklimi ($\bar{X}=122,50$) ve aile aidiyeti ($\bar{X}=67,94$) ölçek puanların ölçeklerden alınacak puan ortalamasının üzerindedir. Evcil hayvanı olma durumuna göre aile değerlendirmelerine yönelik algıların farklılık göstermemesi kişilerin aile biçimleri (parçalanmış, tek ebeveynli, çekirdek veya geniş aile gibi), aile yaşantıları, aile üyeleri ile uzun süreli kurdukları etkileşimlerin rollerinden söz edilebilir. Nitekim, ebeveynlerin bir arada olduğu ailelerde aile aidiyeti tek ebeveynli ailelere göre daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Aslantürk vd., 2020). Evcil hayvanların ise evli çiftlerin ilişkisine etki etmediği bununla birlikte ev içerisinde daha olumlu bir hava yarattığı vurgulanmaktadır (Akalın, 2022). Dolayısıyla, evcil hayvanların aile içerisindeki etkisinin aileye yönelik algısal değerlendirmelerinde doğrudan ilişkili olmadığı belirtilebilir.

Araştırmamıza katılan evcil hayvanı olan katılımcıların %58,7 ile en çok kedi, %12,2 kuş ve %9,2 olarak köpek türünde evcil hayvanları olduğu görülmektedir. Kedi ve köpeklerin davranışları ile duygularını yansıtmaları aynı zamanda iletişim haline geçmesi ile birlikte yaşama kolaylığı sağlamaktadır (Sarıal Kubilay, 2019). İlgili literatür incelendiğinde, köpek sahibi olanların evcil hayvanlarına bağlanma düzeyinin diğer türlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Albert ve Bulcroft, 1988; Cromer ve Barlow, 2013; Kwong, 2008; Kurdek, 2008; Karamişe, 2014; le-Roux ve Wright, 2020; Wu vd., 2018;). Araştırma bulgularımız literatürle uyumlu olarak, köpek sahibi olanların bağlanma düzeylerinin kedi sahibi olanlara göre daha yüksek olduğu saptanmıştır. Kwong (2008), köpeklerle kurulan bağlanmanın

yüksek olmasının insanların köpeklere bakım sağlayarak duygusal açıdan tatmin olma ve arkadaşlık rolünü atfetmesinden kaynaklandığından söz etmektedir.

Evcil hayvana bağlanmanın evcil hayvan ile gün içerisinde geçirilen vakit, birlikte yaşanan süre ile ilişkisinde ise birlikte geçirilen vakit ile yaşanan süre ile pozitif yönlü bir ilişki gözlemlenmiştir. İnsanlar birlikte paylaşımda bulunarak anlamlı duygular hissettirmeleri sonucunda bağlanma geliştirirler. Nitekim, evcil hayvanlarla yaşanan süre ve gün içerisinde birlikte zaman geçirmek araştırmalar tarafından desteklenmektedir (Bagley ve Gosman, 2005; Karameşe, 2014). Wu vd. (2018), evcil hayvanları ile geçirilen zaman arttığında evcil hayvanlara bağlanmalarının arttığını bu durumun kişilerin stres seviyelerini azalttığını belirtmektedir. Buna karşın, evcil hayvanlarla geçirilen zamanın bağlanma sürecine etkisinin olmadığı da alanyazınında yer almaktadır (Akkaya, 2018).

Evcil hayvan sahibi olan ve olmayan bireylerin evcil hayvanlara aile iklimi ve aile aidiyeti düzeyleri arasında farklılık saptanmayan araştırmamızda evcil hayvanı olanların evcil hayvanlara bağlanma, aile aidiyeti ve aile iklimi düzeyleri arasında da bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmanın temel hipotezi desteklenmemiştir. Araştırma konumuzun literatürde dar bir kapsamda yer alması araştırmamızın literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca, aile aidiyeti ve aile iklimi gibi aile değerlendirmelerine ilişkin kavramlar genel anlamda kök aileler düşünülerek değerlendirildiği varsayıldığında kişilerin bulundukları aileyi göz önünde bulundurmada varsayılmaktadır. Bu durum ise, araştırmamızın sınırlıklarındandır.

Bu doğrultuda gelecekteki araştırmalar için aşağıdaki öneriler dikkate alınabilir:

- Aile değerlendirmelerinde evcil hayvan sahibi olmanın aile algısı, aile işlevselliğine olan etkilerini belirlemek adına, aile dinamiklerinin geniş perspektiften alındığı daha derinlemesine nitel çalışmalarla araştırılabilir.
- Evcil hayvanlara bağlanma düzeyinin yüksek olması, bireylerin psikolojik iyi oluşlarına katkı sağladığını göstermektedir. Bu bulgu doğrultusunda ruh sağlığı uzmanları uygulamaya dönük çalışmalar geliştirebilir.
- Evcil hayvan sahibi olan ve olmayan farklı aile yapıları (parçalanmış, tek ebeveynli, geniş aileler) ile yapılacak çalışmalar evcil hayvan etkisini daha net belirleyebilir.
- Gelecek araştırmalarda, yaş gruplarına göre farklılıklar incelenmeli özellikle çocuk ve yaşlı bireylerle çalışmalar planlanabilir.

Kaynaklar

- Akalın, S. (2022). *Evcil hayvanla yaşam deneyimleri: Aile sistemlerine nitel bir yaklaşım* [Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Akkaya, K. (2016). *Bireylerin evcil hayvan besleme durumları ile ilgili faktörlerin araştırılması* [Tıpta Uzmanlık Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Aktürk, Y. (2020). *Evcil hayvan besleyen bireylerde yaşam doyumu ve stresin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Albert, A., & Bulcroft, K. (1988). Pets, families, and the life course. *Journal of Marriage and Family*, 50(2), 543-552.
- Aslantürk, H., Kesen, N.F. ve Daşbaş, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aileye ilişkin değişkenler açısından incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1579-1598.
- Bagley, D. K., & Gonsman, V. L. (2005), Pet attachment and personality type. *Anthrozoos*, 18(1), 28-42.
- Baumeister, R. F., & Leary, M. R. (1995), The need to belong: Desire for interpersonal attachments as a fundamental human motivation. *Psychological Bulletin*, 117(3), 497.
- Björnberg, Å., & Nicholson, N. (2007). The family climate scales-development of a new measure for use in family research. *Family Business Review*, 20(3), 229-246. <https://doi.org/10.1111/j.1741-6248.2007.00098.x>
- Bowlby, J. (1969). *Attachment. Attachment and Loss*, Vol. 1. Attachment, New York: Basic Books. https://mindsplain.com/wpcontent/uploads/2020/08/ATTACHMENT_AND_LOSS_VOLUME_I_ATTACHMENT.pdf
- Canlı, Z. (2023, 25 Ocak). *Kimliklendirilen evcil hayvan sayısı 1 milyon 584 bini aştı*. AA. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/kimliklendirilen-ev-hayvani-sayisi-1-milyon-584-bini-asti/2796595>
- Cromer, L.D. & Barlow, M.R. (2013). Factors and convergent validity of the pet attachment and life impact scale (PALS). *Human-animal interaction bulletin*, 1 (2), 34-56. <https://doi.org/10.1079/hai.2013.0012>

- Cohen, S.P. (2002). Can pets function as family members? *Western Journal of Nursing Research*, 24, 621–638. <https://doi.org/10.1177/019394502320555386>
- Çetin, E. (2017). Tüketim toplumunda evcil hayvanların sahiplenilmesi:Sosyolojik bir analiz. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 20(2), 89-107.
- Daldaban, E. (2021). *Üniversite öğrencilerinin romantizm ve eş seçimi tutumları ile aile iklimi arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- FEDIAF(t.y). *European Statistic 2022*. FEDIAF European Pet Food. <https://europeanpetfood.org/about/statistics/>
- Gladding, S. T. (2012). *Aile terapisi tarihi, kuram ve uygulamaları*. Ankara: Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği Yayınları.
- Gökkaya, G. (2019). *Evcil hayvan sahibi olan bireyler ile evcil hayvan sahibi olmayan bireylerin empatik eğilim ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*[Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Gönül, B., Işık-Baş, H., &Şahin-Acar, B. (2018). Aile İklimi Ölçeği'nin Türkçeye uyarlanması ve psikometrik açıdan incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(50), 165–200.
- Güngörmüş, D. (2021). *Evcil hayvan sahibi olan ve olmayan bireylerin bağlanma stilleri ile algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Hurley, M. P. (1982). Family assessment: Systems theory and the genogram. *Children's Health Care*, 10(3), 76–82.<https://doi.org/10.1080/02739615.1982.10383055>
- Johnson, T. P., Garrity, T. F., & Stallones, L. (1992). Psychometric evaluation of the Lexington Attachment to Pets Scale (LAPS). *Anthrozoös*, 5(3), 160-175.
- Karameşe, H., (2014). *Lexington Evcil Hayvanlara Bağlanma Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlanması, Türkçe formun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması* [Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Kaya, H., &Bektaş, M. (2019). Çalışan bireylerin evcil hayvanlara bağlanma nedenlerine ilişkin nitel bir çalışma. *Mediterranean Journal of Humanities*, 9(2), 401-417.

- Kurdek, L. A. (2008), Pet dogs as attachment figures. *Journal of Social And Personal Relationships*, 25(2), 247–266. <https://doi.org/10.1177/0265407507087958>
- Kwong, M. J. (2008), *Not just a dog: An attachment theory perspective on relationships with assistance dogs*, [Doktora tezi, Simon Fraser University]. Simon Fraser University. <https://summit.sfu.ca/item/9281>
- Leow, C. (2018). *It's not just a dog: The role of companion animals in the family's emotional system*. [Yüksek Lisans Tezi, University of Nebraska]. UNL Digital Common. <https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1323&context=cehssdiss>
- le-Roux, M.C., & Wright, S. (2020). The relationship between pet attachment, life satisfaction, and perceived stress: Results from a South African online survey. *Anthrozoös*, 33(3), 371-385. <https://doi.org/10.1080/08927936.2020.1746525>
- Mueller, C., & Haines, R.T. (2012). Adolescent perceptions of family connectedness and school belonging: Links with self-concept and depressive symptoms among gifted African American and Hispanic youth. *Gifted Children*, 5(2),3.
- Mavili-Aktaş, A. (2004). Aile terapisinde sosyal hizmet yaklaşımı. *Aile ve Toplum Dergisi*, 2(7), 1-10.
- Mavili, A., Kesen, N. F. & Daşbaşı, S. (2014). Aile aidiyeti ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 33, 29-45.
- Palaz, H. (2021). *Evcil hayvan sahibi olmanın fiziksel ve ruhsal sağlığa etkileri*[Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa]. Ulusal Tez Merkezi.
- Rynearson, E. K. (1978). Humans and pets and attachment. *The British Journal of Psychiatry*, 133, 550-555. <https://doi.org/10.1192/bjp.133.6.550>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2020). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı (Using multivariate statistics)* (6. baskı). Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tuncer, M. (2020). Nicel Araştırma Desenleri. Oral, B. ve Çoban, A. (Ed.). (2020). *Kuramdan uygulamaya eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri* (s.221-223) içinde. Pegem Akademi. <https://ws1.turcademy.com/ww/webviewer.php?doc=76179>
- Sable, P. (1995). Pets, attachment, and well-being across the life cycle. *Health and Social Work*, 40(30), 334-341.

- Sable, P. (2012). Pet connection: An attachment perspective. *Clinical Social Work Journal*, 41(1), 93-99. <https://doi.org/10.1007/s10615-012-0405-2>
- Sarial Kubilay, G.S. (2019). *Pet hayvanı sahiplerinin hayvan refahına ilişkin algı ve tutumu üzerine bir araştırma* ([Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Wu, C. S. T., Wong, R. S. M., & Chu, W. H. (2018). The association of pet ownership and attachment with perceived stress among Chinese adults. *Anthrozoös*, 31(5), 577-586. <https://doi.org/10.1080/08927936.2018.1505269>
- Yeşilkayalı, E., & Ofloğlu, A. (2018). Aile değerlendirmelerinde bir alt sistem olarak evcil hayvan: genel bir çerçeve. *Electronic Turkish Studies*, 13(26). <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.14501>.
- Voith, V. L. (1985). Attachment of people to companion animals. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 15(2), 289-295.